

"לבניינה של הלכה"

הלכות פקו"נ-3

נשאלתי אמש שאלה : בני הוקפץ בליל שבת ליחידה שלו -בודאי מותר לו לנסוע. אך עלתה שאלה האם מותר למישהו אחר להסיע אותו ולחזור בשבת לביתו ברכב. השאלה שנדונה רבות בשבועיים האחרונים היתה האם אפשר לצאת בעשי"ק לחופשה על דעת לחזור בשבת. בזה פסקה הרבנות הצבאית הראשית שמותר וכן פסק הגרש"ז אוירבך בשמירת שבת כהלכתה¹.

ביחס לשאלה האם מותר לצאת בשבת לחופשה - בשעור הקודם נידון האם יש היתרים נרחבים יותר לחלל שבת גם כשאין בזה חשש פקו"נ במצב מלחמה משום 'עד רדתה' וזו שאלה מורכבת יותר. במקרה הנידון החייל בודאי צריך לחזור לצבא והשאלה כיצד.

כידוע נחלקו בראשונים אם השבת דחוייה או הותרה אצל פקו"נ.

בשו"ע² פסק "היה חולה שיש בו סכנה וצריך בשר, שוחטים לו ואין אומרים: נאכילנו נבילה; אבל אם הי' החולה צריך לאכילה לאלתר, והנבילה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו, מאכילין אותו הנבילה"

המהר"מ מרוטנבורג שהוא המקור לפסק השו"ע התיר זאת משום שלשיטתו שבת הותרה אצל פקו"נ³ בעוד ראשונים רבים כתבו ששבת רק דחוייה אצל פקו"נ ומה שהתירו כאן לשחוט בהמה זה משום שיתכן שהחולה יקוץ בנבלה ולא יסכים לאכלה.

¹ פרק מ' הע' עא. אמנם ראה שם דעת האג"מ.

² או"ח שכח יד

³ ראה ב"י שם. אמנם הב"י הביא הסבר נוסף לשיטת המהר"מ אך הסיק שהסבר הרשב"א שתלה זאת בהותרה עיקר.

עכ"פ לדעת הרמב"ם "דחוייה היא שבת אצל סכנת נפשות כשאר כל המצות"⁴ וכ"כ עוד ראשונים רבים⁵. א"כ יש לעשות בשינוי מה שאפשר ולהשתדל לעשות המלאכה בדרך המותרת אם אין הדבר מעכב את הצלת הנפש.

בשיעור קודם עסקנו מעט בשאלה הגדולה האם יש גדרי היתר שונים בשעת מלחמה מצד דין 'עד רדתה'. לדעת הגר"ש גורן היתר עד רדתה מתיר גם דברים שאין בהם פקו"נ ישיר, אמנם יש שחלקו עליו. אך הרבנות הצבאית מתנהלת על פי פסק זה.

יש מפוסקי דורנו⁶ שהתירו לחיילים לצאת בשבת ע"י חילול שבת להתקלח אחרי זמן רב שלא התקלחו או להתאוורר בבית כדי לאגור כח והרבנות הצבאית פסקה כך. (הרבצ"ר הרב קרים אמר שהוא שאל את מו"ר הרב נבנצל והוא חתם על היתר זה)

כאן יש לציין שהיתר זה נובע מצד פקו"נ וגם מצד ההיתר הכללי של 'עד רדתה'. אפשר שהתירו כדי להיטיב כחם להלחם והתירו סופן משום תחילתן. נסביר:

"מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא כל היוצאים להציל חוזרין למקומן"⁷ והסבירו בגמ' " אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בכלי זיין למקומן כדתניא בראשונה היו מניחין כלי זיין בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיין ונכנסו אויבים אחריהן דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיין"⁸

יש שאלה אם ההיתר לחזור עם כלי זיין הוא רק באיסור דרבנן או אפילו באיסור תורה כדי שלא ימנעו מלהציל פעם נוספת. זו שאלה כללית הנוגעת לענינים רבים כגון אחיות בבי"ח אם להתיר

⁴ רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה א

⁵ רא"ש, רשב"א, ר"ן

⁶ הגאון הרב אשר וייס שליט"א ועוד.

⁷ עירובין מד ע"ב

⁸ עירובין מה ע"א

להן לנסוע הביתה בשבת באיסור תורה לאחר העבודה. נחלקו בשאלה זו הגרש"ז אוירבך⁹ שאסר וחלק על הגר"מ פיינשטיין¹⁰ שהתיר גם לחזור באיסור תורה מטעם שהתירו סופן משום תחילתן.

בספר אורחות שבת¹¹ מובא שהסטייפלער אמר בשם החזו"א שאין לאסור לרופא הנוסע בשבת לטפל בחולה אע"פ שחוזר אח"כ במכוניתו כדי לא להכשילו שלא יסכים לנסוע בהמשך לטפל בחולה. ומובא שיש מוסרים כך בשם הגרי"ז מבריסק. ויש לומר שדין זה נוגע לרופא שזה דבר הרגיל אצלו.

בשאלה הנידונה כאן לגבי בני שהוקפץ בשבת ויש שאלה אם מותר לנסוע להביאו ודאי בדרך הלך מותר. לגבי חזרה הורתה הרבנות הצבאית שמי שמסיע חייל ישאר באותו מקום, ואם לא מוכן להסיע אלא בתנאי שיוכל לחזור לביתו- יש להתיר הדבר. וזה כפי מה שביארנו. בסופו של דבר בננו לקח את הרכב שלנו והשאיר אותו בנקודה מסוימת ושם עלה על הסעה שנוסעת בהיתר ובזה אמרתי לו שכך יצמצם בחילול שבת בנהיגה. וה' יחזיר לשלום את כל החיילים.

---

⁹ מנחת שלמה ח, א

¹⁰ אג"מ ד, או"ח פ'

¹¹ ח"ג סי' ה ע"פ ארחות רבינו ח"א

